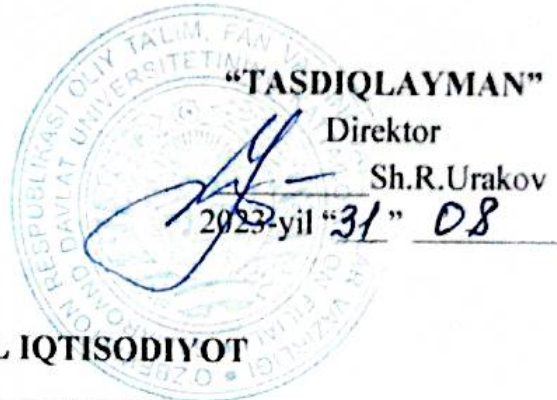

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI**

Ro'yxatga olindi
№ BB-60310100-

**YASHIL IQTISODIYOT
FAN DASTURI**

Bilim sohasi:	400 000	- Biznesni boshqarish va Huquq
Ta'lim sohasi:	410 000	- Biznes va Boshqaruv
Ta'lim yo'nalishlari:	60310100	- Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Kattaqo'rg'on-2023

Fan/modul kodi GREECO206		O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS – Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fan nomi	Semestr	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami (soat)
	Yashil iqtisodiyot	3	78	102	180
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning amaliy yo'nalishi sifatida "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning nazariy asoslarini ochib berish. jahonda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirish va "yashil o'sish"ni ta'minlash borasida to'plangan boy, ilg'or tajribani qiyosiy tahlil etish, "yashil iqtisodiyotni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini chuqur tahlil qilish vazifalari belgilash. Fanning vazifasi talabalarni nazariy bilimlar, amaliy kunikmalalar, iqtisodiy jarayonlarga uslubiy yondashuv xamda yashil iqtisodiyot muxitni shakllantirish vazifalarini bajaradi. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-Mavzu: "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va metodi «Yashil iqtisodiyot» fanining predmeti, maqsadi, vazifalari, tarkibiy tuzilishi va tabiiy resurslarning cheklanganligi boshqa fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Fanning vazifasi. Fanni o'rganish ob'ekti. Atrof muhit iqtisodiyoti mazmuni va mohiyati. energetika, inovatsiya, qishloq xojaligi. 2-Mavzu: "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning zaruriyati, tamoyillari va dastaklari Resurslarning cheklanganligi, "yashil iqtisodiyot" ga o'tish zaruriyati, tamoyillari, axborot resurslari, inson kapitalini rivojlantirish, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish. 3-Mavzu: "Yashil iqtisodiyot"ni baxolash amaliyoti va indekatorlari Yashil iqtisodiyot"ni baholashning kompleks usuli, "Yashil iqtisodiyot"ni baholashda xalqaro tashkilotlar yondashuvi, Jahon banki yondashuvi, umumiy va farqli jihatlar, "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni baholash, UNEP, IHTT				

yondashuvi.

4-Mavzu: “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish jarayonini moliyalashtirish

Xalqaro energetika agentligi, texnologiyalarni rivojlantirish, tiklanadigan energiya, atmosferaga chiqarib yuboriladigan CO₂ (“climate change investment”), “yashil moliya”lar, energiya samaradorligi yuqori va past uglerodli loyihalarni amalga oshirishga yo‘naltirilgan investitsiyalar, resurslar muhofazasini moliyalashtirish masalalari, tiklanadigan energiya manbalari (quyosh, shamol, bioyoqilg‘i va h.k.) loyihalari samaradorligini baholash usullari

5-Mavzu: “Yashil loyihalar”ni investitsiyalash yo‘nalishlari va dastaklari

Business as usual (odatdagi biznes) variant, “2 S” variant, Incremental investment (qo‘shimcha investitsiyalar) variant, “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish “yashil loyihalar”ga hayotiylik sikli davomida qo‘shimcha investitsiyalar jalb etish, sohaga xususiy investorlarni faol jalb etish, Chiqindilarni biokimyoviy usullar bilan yo‘qotish, Ozon qatlami kengayishining oldini olish, Yer resurslaridan oqilona foydalanish, moliyalashtirish strategiyasi.

6-Mavzu: “Yashil energetika” barqaror iqtisodiy rivojlanish omili sifatida

“Yashil moliya”lar (“green finance”) - ekologik toza, energiya samaradorligi yuqori va past uglerodli loyihalarni amalga oshirishga yo‘naltirilgan investitsiyalar va boshqa moliyaviy dastaklar yig‘indisi.

7-Mavzu: Tiklanadigan energiya iste‘molining holati, tarkibi va rivojlanish istiqbollari

IRENA agentligi tiklanadigan energiyani o‘zlashtirish samaradorligini baholash, Sodda tushuntirilganda LCOE ishlab chiqarilayotgan elektroenergiya qiymatini o‘lchash usuli, Tiklanadigan energiya manbalarini o‘zlashtirishda korporatsiyalar rolining ortib borishi. Muqobil energiya - an‘anaviy qazib chiqariladigan yoqilg‘ini qayta ishlash hisobiga olinadigan energiyaga muqobil ravishda olinadigan energiya.

8-Mavzu: Qishloq xo‘jaligini “yashil iqtisodiyot” asosida barqaror rivojlantirish

“Dekapling” ekologik jihatdan barqaror iqtisodiyotga qarab rivojlanishi, Rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo‘jaligi aholi ish bilan band bo‘ladigan asosiy sohadir. Qishloq xo‘jaligi sektorini ekologik talablar asosida rivojlantirish. Jahon amaliyoti ko‘rsatishicha, qishloq xo‘jaligida organik ishlab chiqarishni joriy etishdagi asosiy muammolar.

9-Mavzu: "Organik qishloq xo'jaligi" tushunchasi, rivojlanish ko'rsatkichlari va usullari

Organik qishloq xo'jaligi, qishloq xo'jaligini yuritishning tamoyillari, Hindiston organik mahsulotlarga qo'yiladigan talablar bo'yicha sertifikat olish. Chiqindilarni qisqartirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish. Qishloq xo'jahida suv iste'molini qisqartirish.

10-Mavzu: Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi

Yashil iqtisodiyotga o'tishdagi muhim muammolardan biri atrof muhitning ifloslanishi. Ekologik muammolar tabiiy muhitga ta'sir qilish kuchi. Qazib olinadigan resurslarni iste'mol qilishni tartibga solish. faoliyatning oqibatlarini tartibga solish.

11-Mavzu: O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari

Mamlakatimizda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish orqali tabiiy resurslardan oqilona foydalanish. O'simlik va hayvonot dunyosi ob'ektlarini saqlash va qayta tiklash. Chiqindilarni boshqarish. Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan oqilona foydalanish sohasida davlat nazorati.

12-Mavzu: Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) mamlakatlarida "yashil o'sish"ni ta'minlash modellari

IHTTning "yashil o'sish" ko'rsatkichlari. Global moliyaviy inqirozdan sezilarli zarar ko'rgan Gretsiya, Irlandiya va Ispaniya kabi mamlakatlar "yashil iqtisodiyot" asosida iqtisodiy o'sishi. Sanoat jihatdan taraqqiyotgan mamlakatlar tomonidan issiqxona gazlari emissiyaning qisqarishi. IHTT mamlakatlarida birlamchi energiya iste'moli.

13-Mavzu: Yevropa Ittifoqida "yashil o'sish"ni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari

Yerda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini tahlil etish. Yer mamlakatlarida iqlim o'zgarishi va tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish. Tiklanadigan energiya manbalariga to'liq o'tishni ta'minlash. Energetika bozori tarkibini boshqaruvning yangi usullari yordamida modernizatsiyalash.

14-Mavzu: Rivojlanayotgan mamlakatlarda "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tajribasi

Besh yillik rejalashtirish. "Amaldagi siyosat" (Stated Policies scenario) - Xitoy energetika sohasida davlat tomonidan amalga oshirilayotgan joriy siyosat. "2 S dan past" (Below 2 C) strategiyasi. Mustaqil davlatlar

hamdo'stligi (MDH) - sobiq Sovet ittifoqi tarkibiga kirgan 10 ta mamlakat o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish uchun xizmat qiluvchi xalqaro tashkilot

15-Mavzu: "Yashil iqtisodiyotga o'tishning Xitoy tajribasi"

Eko-shaharlar tizimi — yuqori energiya samaradorligiga ega, jamoat transporti tarmog'i yuqori darajada rivojlangan, uy-joylarni qurishda yashil zonalar optimal joylashtirilgan shaharlar tizimi. Uglerod intensivligi atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlari miqdorining yalpi ichki mahsulotga nisbati Energiya sig'imkorligi — birlamchi energiya iste'molining yalpi ichki mahsulotga nisbati

16-Mavzu: MDH mamlakatlarida "yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvoryo'nalishlari"

Xalqaro standartlashtirish tashkiloti (International Organization for Standardization - ISO) - tovarlar va xizmatlarni xalqaro ayirboshlashni ta'minlash maqsadida standartlashtirish. "QozoqMston 2050" strtaegiyasi. Qozogriston "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi – mamlakat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish.

17-Mavzu: O'zbekistonda "Yashil iqtisodiyot"ni shakillantirish va rivojlantirish bosqichlari

Qayta tiklanadigan energiya manbalari. Qayta tiklanadigan manbalardan energiya ishlab chiqarish qurilmalari tayyorlashga ixtisoslashgan tashkilot. tuproq, yerosti suvlari, daryolar, suv havzalari issiqligi, shuningdek, birlamchi energiya resurslarining antropogen manbalar.

18-Mavzu: Tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirish istiqbollari

Tashkilotni qayta tiklanadigan manbalardan energiya ishlab chiqarish qurilmalari tayyorlashga ixtisoslashgan tashkilot sifatida identifikatsiyalash. Chiqindilar, Chiqindilarni utilizatsiya qilish - chiqindilar tarkibidan qimmatli moddalarni ajratib olish. Chiqindilarni qayta ishlash — chiqindilarni ekologik jihatdan bexatar saqlash

19-Mavzu: "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlanirishning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish

Davlat-xususiy sheriklik - davlat sherigi va xususiy sherikning muayyan muddatga yuridik jihatdan rasmiylashtirilgan. Davlat-xususiy sheriklik loyihasi iqtisodiy, ijtimoiy va infratuzilmaviy vazifalarni hal

etishga qaratilgan, Davlat sherigi, Xususiy sherik

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va metodi.
2. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning zaruriyati, tamoyillari va dastaklari.
3. "Yashil iqtisodiyot"ni baholash amaliyoti va indikatorlari.
4. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini moliyalashtirish.
5. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlari va dastaklari
6. "Yashil energetika" barqaror iqtisodiy rivojlanish omili sifatida.
7. Tiklanadigan energiya iste'molining holati, tarkibi va rivojlanish istiqbollari
8. Qishloq xo'jaligini "Yashil iqtisodiyot" asosida barqaror rivojlantirish.
9. "Organik qishloq xo'jaligi" tushunchasi, rivojlanish ko'rsatkichlari va usullari
10. Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizimi.
11. O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari
12. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) mamlakatlarida "Yashil o'sish"ni ta'minlash modellari.
13. Yevropa Ittifoqida "yashil o'sish"ni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari
14. Rivojlanayotgan mamlakatlarda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish tajribasi.
15. "Yashil iqtisodiyotga o'tishning Xitoy tajribasi
16. MDH mamlakatlarida "yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari.

17. O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ni shakillantirish va rivojlantirish bosqichlari.

18. Tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirish istiqbollari.

19. "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlanirishning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish.

20. Koreya Respublikasida "yashil iqtisodiyotga o'tish omillari va rivojlanish istiqbollari

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va metodi

2. "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va vazifalari

3. Barqaror rivojlanishni ta'minlashda "yashil iqtisodiyot"ning o'mi

4. "Yashil iqtisodiyot" konsepsiyasining mohiyati va rivojlanish bosqichlari

5. "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish yo'nalishlari

6. "Yashil iqtisodiyot" ga o'tishning zaruriyati, tamoyillari va dastaklari

7. Resurslarning cheklanganligi va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati

8. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tamoyillari

9. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish siyosatining dastaklari

10. "Yashil iqtisodiyot"ning axborot resurslari va "yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirish

11. "Yashil iqtisodiyot" ni baxolash amaliyoti va indikatorlari

12. "Yashil iqtisodiyot"ni baholashning kompleks usuli.

13. Jahon banki yondashuvi.

14. "Yashil iqtisodiyot"ni baholashda xalqaro tashkilotlar yondashuvi: umumiy va farqli jihatlar

15. UNEP va "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni baholash

16. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini baholashning IHTT yondashuvi

17. "Yashil iqtisodiyot" ga o'tish jarayonini moliyalashtirish

18. "Yashil moliyalashtirish" tushunchasi

19. "Yashil moliyalashtirish" tizimining tarkibi va amal qilish xususiyatlari

20. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlari va dastaklari

21. Jahon moliya bozorida "yashil obligatsiyalar"ning o'mi

22. "Yashil energetika" barqaror iqtisodiy rivojlanish omili

23. "Yashil iqtisodiyotni" rivojlantirishda tiklanadigan energiya manbalarining o'rni

24. Tiklanadigan energiya iste'molining holati, tarki va rivojlanish istiqbollari

	25. "Yashil energetika"ning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillari 26. Qishloq xo'jaligini "iqtisodiyot" asosida rivojlantirish 27. Qishloq xo'jaligini "yashil iqtisodiyot" asosida rivojlantirish muammolari 28. "Organik qishloq xo'jaligi" tushunchasi, rivojlanish ko'rsatkichlari va usullari 29. Organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishni qo'llab- quvvatlash yo'nalishlari 30. O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari 31. Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi 32. Ekologik muammolarning mohiyati, oqibatlari va hal etish yo'llari 33. Ekologik siyosatning mohiyati, turlari va vazifalari 34. Ekologik siyosatni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi 35. O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari 36. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) mamlakatlarida "yashil o'sish"ni ta'minlash modellari 37. IHTT mamlakatlarida "yashil iqtisodiyotga o'tish dasturlari: umumiy va farqli jihatlar 38. "Yashil iqtisodiyotga o'tishning AQSh tajribasi 39. Yevropa Ittifoqida "yashil o'sish"ni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari 40. Yevropa Ittifoqida "yashil o'sishni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari xususiyatlari 41. Koreya Respublikasida "yashil iqtisodiyotga o'tish omillari va rivojlanish istiqbollari 42. Rivojlanayotgan mamlakatlarda "Yashil iqtisodiyot" ga o'tish tajribasi 43. O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi: zaruriyati, maqsadi, tamoyillari va vazifalari 44. "Mamlakat iqtisodiyotining energiya samaradorligini oshirish yo'nalishlari 45. Tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirish istiqbollari 46. Iqlim o'zgarishlari oqibatlariga moslashish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yo'llari 47. "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish 48. Mahalliy iqtisodiyotning ekologik himoyasi 49. Ekologiya biznes 50. " Qizil kitob"ning mazmuni va maqsadi
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

	- Iqtisodiy va ekologik komponentlarning atrof muhitga tashqi ta'siri qiymatini baholashning zarurligi bilan bog'liq yangi g'oyalar va yondoshuvlarning shakllanishini o'rgandi; - Xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan "yashil iqtisodiyot"ga o'tish tamoyillari va amalga oshirish dastaklari qiyosiy tahlil etilgan. "Yashil iqtisodiyot"ning axborot resurslari va "yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirishning dolzarb masalalari tadqiqot qildi; - "yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini investitsiyalash masalalarini tadqiq etdi. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlarini ko'rib chiqdi.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar, testlar; • xelektron va tarqatma materiallar
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan iqtisodiy qarashlar va fikrlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	Fan/modul uchun mas'ullar: O.N.Xaitov – SamDUKF, "Raqamli texnologiya va iqtisodiyot" kafedراسي assistenti
7.	Taqrizchilar: Boltayev B.B – SamDU, "Inson resurslarini boshqarish" kafedراسي dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (tashqi) Daliyev Sh.K– SamDUKF, "Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedراسي" kafedراسي mudiri.

Asosiy adabiyotlar	
1.	Yashil iqtisodiyot. Darslik, Vahobov A. V. 2021-yil
2.	O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 14 iyuldagi "Energiyadan oqilona foydalanish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqidagi O'RQ-628-son Qonuni
3.	O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 21 maydagi "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida"gi O'RQ-539-son Qonuni.

Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob Xalqimiz bilan birga quramiz.- T.: "O'zbekiston", 2017
2.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 30-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan investitsiya dasturini tasdiqlash hamda investitsiya loyihalarini boshqarishning yangi yondashuv va mexanizmlarini joriy etish to'g'risida"gi PQ-72-sonli qarori
3.	Mirziyoyev Sh.M. Konstitutsiya — erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir.- I "O'zbekiston", 2017.
4.	O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning < Olly Majlisga murojaatnomasi // Xalq so'zi, 2018-yil 29-dekabr.
5.	Abulkasimov H.P., Hamrayev O.Ya. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish.-T.: Iqtisod moliya, 2014.
6.	Vaxobov A., Sirojiddinova Z. O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti. T.: 2002 y.
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali Kengashning 2023-yil 31-avgustdagi 10-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Dastur mualliflari:	O.N.Xaitov
E-mail:	oxunjonxaitov1995@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali, Aniq va tabiiy fanlar fakulteti, Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedrası